

Gudrun Aas Holand

Politiseringen av Nord Stream 2 - en trussel for EUs energisikkerhet?

En casestudie av Nord Stream 2

Bacheloroppgave i Europastudier med statsvitenskap

Veileder: Carine S. Germond

Mai 2023

Gudrun Aas Holand

Politiseringen av Nord Stream 2 - en trussel for EUs energisikkerhet?

En casestudie av Nord Stream 2

Bacheloroppgave i Europastudier med statsvitenskap
Veileder: Carine S. Germond
Mai 2023

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for historiske og klassiske studier

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

Denne casestudie analysen av den EU-Russiske gassrørledningen Nord Stream 2 (NS-2) har som formål å gi leseren en bredere forståelse av politiseringen i NS-2 prosjektets forløp. Videre utforsker oppgaven hvordan denne politiseringen har blitt en trussel for EUs energisikkerhet. EU og Russlands gjensidige avhengighet har økt gjennom NS-2 prosjektet, noe som igjen har ført til en geopolitisk spenning mellom de to aktørene. Oppgavens teoretiske rammeverk fremtrer gjennom neoklassisk realisme, samt teori om myk makt og politisering. Gjennom dette rammeverket kan oppgaven utforske elementer av samarbeid og konflikt i NS-2 prosjektets forløp. Det argumenteres for at NS-2 prosjektet startet med hensikt om å være et kommersielt samarbeid mellom EU og Russland, tilbake i 2011. Når oppgaven så spoler frem i tid er situasjonen helt endret – NS-2 prosjektet har ført til geopolitisk rivalisering mellom de to aktørene. Politiseringen av NS-2 har utviklet seg drastisk de siste årene. Etter Russlands invasjon av Ukraina den 24. februar 2022, stagnerte prosjektets fremgang fullstendig. Oppgaven argumenterer for at den økte geopolitiske spenningen mellom EU og Russland, har økt i takt med utviklingen av NS-2 prosjektets politiske natur. Dette truer energisikkerheten innad i EU.

Abstract

This single case study analysis of the Nord Stream 2 (NS-2) project aims to explore the politicization of this EU-Russian cooperation. By studying the transition of a commercial energy cooperation, to the politicization of the Nord Stream 2 project today, this thesis seeks to further explore how NS-2 has affected the energy security in the EU. The theoretical framework for this study is neoclassical realism, where theory on soft power and politization will explain how the political nature of the NS-2 project has evolved over the years. It will start off by exploring the nature of the NS-2 debate I 2011, before moving forward to the heated debate of today. After the Russian invasion of Ukraine on the 24th of February 2022, the NS-2 project reached a full stop. This thesis will argue that the nature of the debate has changed from a matter of cooperation in the economic field at the start of the project in 2011, to a geopolitical conflict of interest moving forward to 2022. This claim is supported by the evolving geopolitical tension between EU and Russia that is threatening the energy security in the EU today.

Forord

Denne bacheloroppgaven markerer slutten på mitt 3-årige studieløp i Europastudier med statsvitenskap. Jeg vil gjerne takke min bachelorveileder Carine. Takk for støtten og oppmuntringen gjennom denne forskningsprosessen. En særskilt takk går også ut til mine studievenninner og romkamerater Mathilde og Gina – ved siden av et verdifullt faglig utbytte er dere noe av det fineste denne utdanningen har gitt meg.

Gudrun Aas Holand, 9. mai 2023

Innholdsfortegnelse

SAMMENDRAG	1
FORKORTELSER	7
1. INNLEDNING	8
2. LITTERATURGJENNOMGANG	10
3. BEGREPSAVKLARING	12
3.1 GJENSIDIG AVHENGIGHET.....	12
3.2 GEOPOLITIKK OG GEOPOLITISKE VIRKEMIDLER	12
3.3 ENERGISIKKERHET OG ENERGIKNAPPHET.....	13
4. TEORETISK RAMMEVERK	14
4.1 NEOKLASSISK REALISME	14
4.2 MYK MAKT.....	15
4.3 POLITISERING	15
5. METODE OG METODISKE REFLEKSJONER	16
5.1 SINGEL CASESTUDIE ANALYSE	16
6. KONTEKSTUALISERING AV TEORI	18
6.1 NORD STREAM 2 - PROSJEKTETS OPPSTART	18
6.2.1 EUs tredje energipakke	19
6.2 NORD STREAM 2 - DEBATTEN I DAG	20
6.2.1 EUs femte energipakke.....	21
7. EMPIRISK ANALYSE AV FUNN	23
7.1 SAMARBEID OG KONFLIKT	23
7.2 GEOPOLITISK RIVALISERING	24
7.3 EUS ENERGISIKKERHET	25
7.4 VIDERE UTVIKLING	27
9. KONKLUSJON	28
10. BIBLIOGRAFI	30

Forkortelser

EU	Den Europeiske union
NS-1	Nord Stream 1
NS-2	Nord Stream 2
IEA	Det internasjonale energibyrået
V4	Visegrad 4 landene Polen, Tsjekkia, Ungarn og Slovakia
IEM	EUs interne energimarked

1. Innledning

Mandag den 26. september 2022 strømmet store gassbobler opp fra Østersjøen. Gassrørledningene Nord Stream 1 (NS-1) og 2 (NS-2), som eies av det russiske energiselskapet Gazprom, har blitt utsatt for sabotasje (Ahlander, 2023).

Gassrørledningen NS-1 har tidligere forsynt EU med gass, men denne oppgaven vil rette søkelyset mot NS-2; gassrørledningen som har kostet EU og Russland milliarder, men som aldri ble tatt i bruk (Ciucci, 2022, s. 7). Selv om det enda ikke finnes et konkret svar på hvem som utførte de antatte sabotasjeangrepene på NS-1 og -2, peker flere piler mot en statlig aktør, nemlig Russland (Ahlander, 2023). EUs energisamarbeid med Russland gjennom NS-2 prosjektet har ført til økt geopolitisk spenning mellom aktørene. Denne spenningen har utfordret EUs energisikkerhet.

Da den Europeiske union tredde i kraft i 1952, het samarbeidet det Europeiske kull- og stålfelleskapet, og baserte seg blant annet på en fordeling av produksjon og distribusjon av naturressursene på det europeiske kontinent. Energipolitikk er fortsatt sentralt i studier av EUs integrasjonshistorie, men EUs politiske agenda har i dag byttet ut europeisk kull og stål, med russisk gass. Relasjonen mellom EU og Russland innenfor energisektoren har vært av stor interesse for omverden etter NS-2 prosjektets oppstart. EU trenger gass fra Russland, og Russland nyter godt av de økonomiske fortjenestene fra EUs energimarked. Tematikkens aktualitet er av stort alvor for hele Eurasia. Eurasia group er et risikokonsulent selskap som hvert år legger frem en rapport hvor det kommende årets mest vesentlige geopolitiske trusler presenteres. Rapporten for 2023 ble publisert den 3. januar 2023 (Bremmer & Kupchan, 2023). Her fremtrer Russland som trussel for europeisk sikkerhet, samt energisikkerheten innad i EU, som to av de ti største geopolitiske risikoene for året 2023 (Bremmer & Kupchan, 2023, s. 4-16). Rapportens søkelys på den geopolitiske spenningen mellom EU og Russland, samt utviklingen innenfor europeisk energisikkerhet, understreker oppgavens aktualitet.

EU innførte sanksjoner mot Russland både etter deres invasjon av Krimhalvøya i 2014, samt etter starten av Russlands pågående angrepskrig i Ukraina (Kustova, 2015, s. 291-292; Ciucci, 2022, s. 7). Ser en disse sanksjonene kombinert med at de antatte sabotasjeangrepene på gassrørledningen NS-2 er utført av Russland, bør den geopolitiske spenningen mellom Russland og EU tas på alvor. Oppgavens tidsramme vil retter seg inn mot prosjektets oppstart i 2011, for så å ta for seg debatten i årene 2019 til 2022, med hovedfokus på 2022 debatten etter Russlands invasjonen av Ukraina. Formålet med denne tidsrammen er å kunne analysere utviklingen av EUs energisikkerhet etter unionens femte energipakke ble vedtatt i 2021 (Ciucci, 2022, 2).

Den femte oppdateringen av EUs indre energimarked viser nemlig til konsekvensene av NS-2 prosjektets politisering. På bakgrunn av dette antar denne oppgaven at NS-2 prosjektet har blitt politisert over tid, og at dette er roten til de sikkerhetsmessige utfordringene EU står overfor i sin energipolitikk i dag. Med denne påstanden ønsker oppgaven å stille seg de følgende forskningsspørsmålene; 1) Hvordan og til hvilken grad har Nord Stream 2 prosjektet blitt politisert over tid? Og 2) Hvordan truer politiseringen av Nord Stream 2 EUs energisikkerhet i dag?

Oppgavens oppbygning starter med en litteraturgjennomgang av tidligere forskning. Etter denne gjennomgangen påfølger en begrepsavklaring av det som har blitt vurdert som oppgavens mest sentrale begreper. Videre fremstilles oppgavens teoretiske rammeverk. Denne delen vil introdusere neoklassisk realisme, samt myk makt og politisering. Så tar oppgaven for seg dens metodiske grunnlag ved å introdusere den kvalitative forskningsmetoden singel casestudie analyse. Etter dette blir metode og teori sløffet sammen i oppgavens hoveddel. Hoveddelen kontekstualiserer teoriene ved å analysere akademisk forskning og medieoppslag rundt NS-2 prosjektet. Først rettes søkelyset mot NS-2 debatten rundt prosjektets oppstart i 2011. Deretter gjøres det et hopp frem i tid til den opphetede debatten i 2019 - 2022. Det påfølgende kapittelet vil så analysere empirien. Dette gjøres ved å sammenligne elementer av samarbeid og konflikt i EU-Russlands gjensidige avhengige relasjon, samt utviklingen av den geopolitiske spenning og energisikkerheten innad i EU. Etter oppgavens funn er analysert, vil det avslutningsvis fattes en konklusjon.

2. Litteraturgjennomgang

NS-2 prosjektet har vært omdiskutert av politikere, akademikere og journalister siden prosjektets oppstart. Oppgavens hoveddel vil belyse flere av disse diskursene. Likevel er det viktig å presisere hvilken tidligere forskning som danner grunnlaget for denne oppgavens forskning, samt avdekke mulige kunnskapshull.

Argumentasjonen for at myk maktutøvelse har politisert NS-2 prosjektets natur, baserer seg på Nye og Welchs (2014) forskning på logikker av samarbeid og konflikt i internasjonale politikk (s. 7-15). Her fremtrer gjensidig avhengighet som en sentral variabel i dagens forståelse av internasjonalt samarbeid og konflikt. Myk maktutøvelse blir beskrevet som en indirekte og taktisk måte å tilnærme seg sine politisk mål på. Deres forskning vekket min interesse for å utforske dynamikker av samarbeid og konflikt mellom EU og Russland, gjennom NS-2 prosjektet (Ibid.). Nye og Welch (2014) gir denne oppgaven en unik mulighet til å utforske aspekter av samarbeid og konflikt i NS-2 prosjektets forløp.

Marco Siddi har skrevet et bredt utvalg av forskningsartikler innenfor tematikken EU-Russland, EUs energi politikk, samt NS-2 debatten (Siddi, 2020, s. 544-563; Siddi, 2022, s. 893-898). Siddi belyser flere geopolitiske aspekter ved EU-Russland relasjonen, i lys av NS-2 prosjektet. Flere Øst-europeiske land opplever konflikt i relasjon med Russland langt mer alvorstungt, enn for store deler av Vest-Europa (Siddi, 2020, s. 552). I EU-Russland samarbeid fremtrer det at EUs medlemstater ulike geopolitiske posisjoner, ofte ikke blir tatt til hensyn i EUs utenrikspolitikk. Siddis Forskning åpner på den måten opp for diskusjon rundt medlemsstatenes ulike geopolitiske situasjoner, i lys av den gjensidige avhengigheten mellom EU og Russland.

Politiseringen av energisamarbeidet mellom EU og Russland etter Ukrainakrisen i 2014, var svært tydelig (Kustova, 2015, s. 288-292). Ukrainakrisen i 2014 medførte også implikasjoner for energisikkerheten innad i EU. Kustova beskriver 2014 krisen som den første utfordreren av EUs liberaliserte gassmarked, i et slikt omfang (Ibid.). Et mulig kunnskapshull for denne oppgavens empiriske og teoretiske forankring, fremtrer ved at Russlands invasjonen av Ukraina i februar 2022, fortsatt pågår. Forskning på dette er derav noe begrenset. Tidligere forskning på hvordan EU ble påvirket av Ukrainakrisen i 2014, fremtrer derfor svært relevant. Interessen for Russlands pågående angrepskrig i Ukraina er stor i både academia og media, noe som gir et relativt godt rammeverk for denne oppgaven. Denne mediedekningen kombinert med empiri fra 2014 krisen, utgjør

til sammen en god forankring for denne oppgavens analyse av NS-2 prosjektets politisering.

3. Begrepsavklaring

Denne delen av oppgaven fremstiller en begrepsavklaring av de mest sentrale begrepene som vil benyttes videre. Formålet med begrepsavklaringen er å gjøre oppgaven mer presis for leseren, samt skape en felles forståelse av de mest vesentlige begrepene. Gjensidig avhengighet, geopolitikk og geopolitiske virkemidler, samt energisikkerhet og energiknapphet, har blitt vurdert som oppgavens mest grunnleggende begreper.

3.1 Gjensidig avhengighet

Gjensidig avhengighet definerer en relasjon hvor to parter er avhengige av hverandre. Avhengigheten går altså begge veier (Nye & Welch, 2014, s. 267). I en situasjon hvor flere land eller organisasjoner samarbeider, ganger det som regel alle de involvert partene, på en eller annen måte. Avhengighet er altså sjeldent ensidig i internasjonal politikk (Ibid.). Den gjensidige avhengigheten mellom EU og Russland innenfor energipolitikken fremtrer ved at EU får oppretthold sine behov for gassforsyninger, samtidig som Russland får en økonomisk gevinst ut av relasjonen. NS-2 fremtrer på den måten som en politisk, økonomisk og rent fysisk bro mellom de to aktørene, som bidrar til opprettholdelsen av deres gjensidige avhengige relasjon.

3.2 Geopolitikk og geopolitiske virkemidler

Det geopolitiske aspektet ved denne oppgaven fremtrer gjennom bruken av energi som en strategisk ressurs og et maktmiddel. Geopolitikk foregår gjennom samarbeid på et mellomstatlig nivå. Faktorer som politikk, økonomi, strategi, samt geografi, kultur og historie, utgjør til sammen et rammeverk for forståelsen av hvordan mellomstatlig konflikt oppstår (Vihma & Wigell, 2016, s. 619). Det gjensidig avhengige forholdet mellom EU og Russland utgjør en geopolitisk risiko. Geopolitisk risiko kan defineres som en fare for at mellomstatlig samarbeid ender i konflikt. Denne type risiko skiller seg fra en politisk risiko. Der en politisk risiko beskriver politikkenes påvirkningskraft på markedet og markedsaktører, forklarer geopolitikk en risiko som bunner i aktørenes historie og relasjon, gjennom konflikt og samarbeid. Frykten for at en geopolitisk risiko kan inntreffe, kan resultere i bruken av geopolitiske virkemidler. Sanksjoner og sabotasje er eksempler på geopolitiske virkemidler som har blitt benyttet av EU og Russlands, i NS-2 prosjektets forløp (Ciucci, 2023, s. 6-7: Ahlander, 2023). Formålet med bruken av geopolitiske virkemidler er å påvirke hendelser i andre stater, samt fange bred mediedekning. For å nærmere kunne forstå omfanget av en geopolitisk risiko, kan en sette sannsynligheten for at hendelsen inntreffer, opp mot handlingens mulige innvirkning. Dette mattestykket er ikke nødvendig å utregne i EU og Russlands situasjon

i dag. Den geopolitiske spenningen mellom aktørene har allerede svekket EUs energisikkerhet.

3.3 Energisikkerhet og energiknapphet

Det internasjonale energibyrådet (IEA) definerer energisikkerhet som; « *-the uninterrupted availability of energy sources at an affordable price*» (IEA, 2023). Energisikkerhet omhandler hvor vidt energipolitikk og energilager evner å dekke forbrukerens etterspørsel. Her er det viktig og poengterer at energisikkerhet påvirker ulike land, på ulike måter. Faktorer som geografisk plassering, samt landets politiske system innad og relasjoner til andre land, påvirker landets energisikkerhet (Luft & Korin, 2009, s. 5). Om forespørsel, forbruk og forsyninger ikke korrelerer, kan det oppstå energiknapphet. Energifknapphet er en svikt i energisikkerheten til eksempelvis EU. En slik knapphet er hva mange europeisk land opplever etter Russlands invasjon av Ukraina i februar 2022 (Ciucci, 2023, s. 7). Invasjonen resulterte i betydelig høyere strømpriser innad i EU (European Parliament, 2022). EUs energi infrastruktur påvirker altså både innbyggerens private økonomi, og bidrar til å øke den geopolitiske spenningen mellom unionen og Russland.

4. Teoretisk rammeverk

Dette kapitlet vil ta for seg oppgavens teoretiske rammeverk, som fremtrer gjennom neoklassisk realisme. Det teoretiske rammeverket danner grunnlaget for analysen av NS-2 prosjektets utvikling, samt det energisikkerhetsmessige bildet i EU i dag. Etter introduksjonen av neoklassisk realisme vil teori om myk maktutøvelse og politisering belyses.

4.1 Neoklassisk realisme

Realisme er en teoretisk retning innenfor studier av internasjonale relasjoner, som antar at stater er rasjonelle aktører, og at makt er det ultimate målet i all politisk utøvelse (Morgenthau, 2006, s. 4-6). Neoklassisk realisme retter søkelyset mot økonomisk vekst i makttilnærming, hvor primære energiresurser er elementært. På bakgrunn av teoriens søkelys på energiresurser i utenrikspolitikken, er neoklassisk realisme det valgte rammeverket for denne oppgaven (Cesnakas, 2010, s. 45-49). En teori kan sjeldent forklare et komplett bilde alene. Derfor vil denne delen også ta for seg teori om myk makt og politisering. Dette for å analysere maktdynamikken mellom EU og Russland. Slik kan oppgaven diskutere hvordan debatten rundt NS-2 prosjektet har utviklet seg fra et kommersielt samarbeid, til en geopolitisk konflikt.

Realismen gir forsker et bredt handlingsrom for å analysere energiresursers rolle i internasjonale relasjoner. Neoklassisk realisme utvidere dette arealet ytterligere ved å skape rom for diskusjon rundt de strategiske elementene ved naturressurser (Cesnakas, 2010, s. 45-49). Teorien påstår at visse knappe goder har hatt en strategisk verdi gjennom hele historien (Cesnakas, 2010, s 31-32). Energiressurser, og dermed også gass, er en av disse råvarene. Gass kan altså benyttes som et strategiske virkemidler i en stats utenrikspolitikk. I den neoklassiske realismen fremtrer utenrikspolitikk som en avhengig variabel, der politikken former aktørens maktposisjon (Ibid.).

Når profitt ikke er gasseksportørens eneste formål i mellomstatlig handel, kan mellomstatlig konflikt oppstå (Cesnakas, 2010, s. 45-49). Energiressurser kan gi en stat stor makt, men ikke uten en god infrastruktur. NS-2 prosjektet skulle skape en effektiv energi infrastruktur mellom Russland og EU. Prosjektets infrastruktur kan også forstås som en del av Russlands utenrikspolitiske strategi. Strategisk distribusjon av knappe goder kan skape stor maktinnflytelse. Gjennom neoklassisk realisme kan Russland se NS-2 prosjektet som en mulighet for å utvide deres utenrikspolitiske handlerom (Ibid.). Ved å styrke sin internasjonale status som EUs hovedleverandør av naturgass, kan deres

utenrikspolitiske handlingsrom ha utvidet seg betydelig i størrelse. På den måten kan NS-2 prosjektet fremstå som strategisk bruk av myk makt fra russisk side.

4.2 Myk makt

Samarbeidsaspektet ved EU-Russlands energirelasjon kan forklares gjennom myk makt. Der makt omhandler evnen til å oppnå et mål, kan myk makt forstås som en indirekte strategi for å oppnå ønsket resultat (Nye & Welch, 2014, s. 51-53). Ved bruk av myk maktutøvelse kan en forme andres preferanser for å tilnærme seg tillitt. Russlands ønske om å forsyne EUs energisektor kan forstås som en utøvelse av myk makt. En stats posisjon på den internasjonale arena er avhengig av to kriterier; å bli anerkjent av sitt eget folk, samt andre stater (Banciu, 2016, s. 85-87). Folkets støtte er avgjørende for å kunne gjennomføre sine politiske ideer. Annerkjennelse fra andre stater er avgjørende for overlevelsen av både de politiske ideene, og staten i seg selv (Ibid.). NS-2 prosjektet kan fra russisk side forstås som et geopolitisk virkemiddel for å oppnå økt internasjonal innflytelse. Myk makt er et viktig verktøy å ha med seg når en ønsker å ekspandere ens politiske innflytelse på en internasjonal skala. Denne formen for maktutøvelse kan bidra til økt politiserings innenfor ulike sektorer.

4.3 Politisering

Strategisk bruk av myk makt kan ført til politisering. Politisering er et populært konsept i studier av europeiske integrasjon. Konseptet forklarer hvordan eksempelvis et prosjekt eller samarbeid utvikler en politisk karakter (Costa, 2019, s. 791). Gjennom politisering øker den politiske bevisstheten rundt en situasjon. Ofte i så stor grad at det politiske aspektet triumferer alle de andre elementene ved et samarbeid, eksempelvis de økonomiske godene (Ibid.). Denne oppgaven argumenterer for at NS-2 prosjektet har blitt politisert – debatten rundt prosjektet har utviklet seg fra et kommersielle samarbeidet, til en geopolitisk konflikt. For å nærmere kunne undersøke dynamikkene i NS-2 prosjektets forløp, trenger studiet et godt metodisk rammeverk.

5. Metode og metodiske refleksjoner

Metoden singel casestudie analyse har blitt vurdert som et passende rammeverk for denne oppgavens forskningsspørsmål. Dette kapittelet vil ta for seg metodens struktur og formål. Videre vil det fremstilles en refleksjon rundt metodens fordeler og ulemper.

5.1 Singel casestudie analyse

Denne oppgavens forskningsdesign baserer seg på en singel casestudie analyse. Casestudier benyttes ofte i kvalitativ forskning. Denne metoden er et nyttig verktøy i forskning som ønsker å gå i dybden på et avgrenset forskningsspørsmål (Bourne, 2015). Da denne oppgaven ønsker å se nærmere på EU og Russlands energisamarbeid i lys av kun et av deres samarbeidsprosjekter, fungerer denne metoden godt. Nord Stream 2 er altså oppgavens case. Alle kapitlene i denne oppgaven har som formål å se nærmere på utviklingen av NS-2 prosjektet. Dette gjøres hovedsakelig ved å analysere debatten rundt prosjektets oppstart i 2011, samt den opphetede debatten i nyere tid, fra 2019 til 2022.

Formålet med et casestudium er ofte å analysere empiriske relasjoner, dynamikker eller mønstre. Forsker skal kunne vise en bred forståelse av tematikken i sitt arbeid. Denne forståelsen fremstår gjennom analyse av historiske kilder og dokumenter, intervjuer eller undersøkelser, innenfor valgt tematikk (Bourne, 2015). Denne oppgavens primærkilde fremtrer gjennom en oversikt over utviklingen av EUs interne energimarked (Ciucci, 2023). Oversikten inneholder en oppdatert tidslinje av endringene i EUs indre energimarked. Denne oppdateringen strekker seg fra den første energipakken EU la frem gjennom det liberaliserende direktivet for elektrisitet i 1996, og gass i 1989, frem til sanksjonene mot import av russisk gass og olje, i mars 2022 (Ibid.). Oversikten ble formulert i september 2022, og publisert av Europaparlamentet i 2023. Formålet med denne primærkilden er å gi leseren et innblikk i NS-2 prosjektets store innvirkning på EUs energipolitikk over tid. Sekundært supplerer oppgaven med ytterligere akademisk forskning og mediedekning, for å kunne analysere NS-2 prosjektets utvikling.

Selv om forskningsmetoden singel casestudie analyse har blitt vurdert som den mest fordelaktige metoden for denne oppgavens forskningsspørsmål, har også denne, som alle andre metoder, både fordeler og ulemper. På den ene siden kan forskereffekten treffe inn, og gjøre oppgaven for subjektiv. Det er her viktig å poengtere at formålet med oppgaven er å analysere NS-2 prosjektets utvikling, ikke å fremstå partisk overfor en av sidene. Tidligere amerikansk diplomat Henry Kissinger (2015) understreker dette på følgende måte « (...) *history is a matter to be discovered, not declared.* » (s. 374).

Oppgaven har altså ikke hensikt i å deklare et fasitsvar, men heller å utforske dynamikkene i utviklingen av EU-Russland samarbeidet. For at å unngå en partisk analyse har jeg vært kildekritisk overfor litteraturen forskningen forankres i. Formålet er tross alt å gi leser en mer helhetlig forståelse av NS-2 prosjektets utvikling. Det fordelaktige med en casestudie er at det passer godt når en ønsker å se nærmere på et partikulært aspekt ved et fenomen (Bourne, 2015, s. 58-70). Dette går godt overens med oppgavens avgrensning til NS-2 prosjektet som case. La oss se nærmere på NS-2 prosjektets utvikling og innvirkning.

6. Kontekstualisering av teori

Dette kapitlet skal ta i bruk det teoretiske og metodiske rammeverket som har blitt introdusert så langt, for å kunne analysere NS-2 prosjektets utvikling. Hovedfokuset rettes først mot tiden rundt prosjektets oppstart i 2011, for så å hoppe frem i tid til debatten i nyere tid. Dette gir et godt grunnlag for å videre kunne analysere hvordan den gjensidige avhengigheten mellom EU og Russland har ført til geopolitisk rivalisering mellom aktørene, og hvordan dette påvirker energisikkerheten i EU i dag.

6.1 Nord Stream 2 - prosjektets oppstart

I november 2011 går det russiske energiselskapet Gazprom i dialog med sine partnere i Vest-Europa. Sammen ønsker de å ekspandere Nord Stream 1 med ytterligere en gassrørledning (Dabrowski & Lund, 2021). Dette markerer starten på Nord Stream 2 prosjektet. Gassrørledningen NS-2 strekker seg fra den Russiske byen Ust-Luga, til den Tyske byen Greifswald. Prosjektet ble ferdigstilt i 2021, men gassrørledningen er ikke tatt til bruk (Ciucci, 2023). Selv om gassrørledningen NS-2 ikke leverer gass til EU, var det gass i røret under de antatte sabotasjeangrepene høsten 2022. Gassrørledningen har vært debattert i akademia og media helt siden prosjektets oppstart i 2011.

EUs eksterne energistyre i tiden rundt NS-2 prosjektets oppstart vil i denne delen av oppgaven bli sett på som markedsorientert. Her vil faktorer som konkurranse, økonomiske fordeler og energisikkerhet veier tungt i EUs energipolitikk (Siddi, 2020, s. 547). Argumentasjonens natur setter i større grad søkelys på de positive sidene ved samarbeid med Russland. Energihandel gir gjensidige fordeler, og de politiske implikasjoner spiller en sekundær rolle (Ibid.). Formålet var på denne tiden hovedsakelig å fylle EUs energilager, for å opprettholde energisikkerheten i unionen.

« *-Few energy projects have ever been as hotly debated as Nord Stream 2* » (Russell, 2021, s. 1). Helt siden NS-2 prosjektets oppstart kan en se et tydelig politisk skille i debatten. En debatt er politisk av natur – uten flere synsvinkler er den umulig å føre. Likevel ser en at det i tiden rundt prosjektets oppstart argumenteres i større grad for at energisamarbeid med Russland ville gi gjensidige fordeler (Siddi, 2020, s. 547). Her fremtrer et samarbeidsargument. Argumentet går ut på at det å sikre rimelig og ikke minst nok energi til EU, bør være en prioritet. NS-2 prosjektet vil sikre dette. Denne siden av debatten setter søkelys på det kommersielle aspektet ved internasjonal handel. De økonomiske argumenterte veier ekstra tungt for visse medlemsstater.

NS-2 skulle sende gass til den tyske byen Greifswald, via Østersjøen. Selv om tidligere tysk statsleder Angela Merkel gjentatte gange har beskrevet den menneskerettslige situasjonen i Russland som svært kritikkverdig, har Tyskland har vært en ledende aktør på den kommersielle siden av NS-2 debatten (Meister, 2013, s. 39). Landets interesse for russisk energisamarbeid bunner seg i økonomiske interesser (Meister, 2013, s. 35-36). De tyske energiselskapene Wintershall DEA og E. ON eier nemlig til sammen 31% av NS-2 prosjektet (Nord Stream, 2023). Tyskland skulle nyte godt av de økonomiske fortjenestene fra gassrørledningen. Til sammenligning eier russiske Gazprom 51% (Ibid.). Resten av andelene eies av ytterligere europeiske land. Med denne broderlige fordelingen var formålet å opprettholde EUs energisikkerhet i lang tid fremover. På bakgrunn av dette fremtrer Tyskland som en viktig fremdriver av NS-2 prosjektets kommersielle aspekt.

Tyskland hadde på denne tiden et ønske om å beholde Russland som en strategisk partner i EUs eksterne energisamarbeid (Meiser, 2013, s. 35-36). Landets ønske om å opprettholde det økonomisk fordelaktige samarbeidet preget debatten rund NS-2 prosjektets planlegging og konstruksjon. Angela Merkel snudde i sin russlandkritikk, og argumenterte for fortsettelsen av NS-2 prosjektets konstruksjon under et planleggingsmøte i rådet, hvor prosjektets gjennomførelse og infrastruktur stod på dagsorden (Fischer, 2016, s. 2). Merkel understrekte at det kommersielle aspektet burde veie tungt, og at politikkenes rolle i debatten kunne spille en sekundær rolle. Prosjektet skulle tross alt redde EUs energisikkerhet (Ibid.).

6.2.1 EUs tredje energipakke

Den nyeste oppdateringen av EUs interne energimarked på denne tiden, fremtrer gjennom EUs tredje energipakke. Den ble innført i april 2009 (Ciucci, 2023, s. 2). EUs energipakker er liberaliserende direktiv for å fase ut monopoler i naturgassmarkedet. Formålet med liberaliserte marked er å skape konkurransedyktige og ikke-diskriminerende marked, som styrker aktørenes og kundenes rettigheter (Ciucci, 2023, s. 1). Den tredje energipakken var nok et forsøk på å liberalisere unionens gassmarked. Denne oppgaven finner at liberaliseringen har blitt utfordret i tråd med NS-2 prosjektets forløp.

NS-2 prosjektet skulle opprettholde Forsyningssikkerheten for både EU og Russland. Forsyningssikkerhet fremtrer ulikt for importør og eksportør av energi. Energi importører ønsker hovedsakelig å få to ting ut av en handelsavtale innenfor energisektoren. Først og fremst vil aktøren opprettholde energisikkerheten innenfor sitt geografiske område av ansvar. Deretter starter forhandlingen av gunstige energipriser (Luft & Korin, 2009, s. 5).

Eksportøren av naturressurser ønsker hovedsakelig gode økonomiske avtaler ut av energihandel. Dette reflekteres i NS-2 prosjektet.

Russlands økonomiske vekst har utvidet deres internasjonale handlingsrom. Økt transnasjonal aktivitet kan igjen føre til konflikt. Akademiker Boyka M. Stefanova stilte spørsmål ved hvor vidt EUs sikkerhetsstrategi i relasjon med Russland vil kunne opprettholdes i legenden (Stefanova, 2012, s. 52-56). Prosjektutviklingen av NS-2 startet året før artikkelen ble publisert, nemlig i 2011. I Stefanova's debatt rettes fokuset mot problematikken i EU og Russlands relasjon. Akademikeren argumenterte for at samarbeidet mellom de to aktørene gjennom NS-2 prosjektet i høy grad vil bære preg av utviklingen av deres politiske relasjon (ibid.). Russlands kredibilitet har blitt svekket i årene etter samarbeidets oppstart. Dette har påvirket debatten rundt NS-2. Spørsmålet på denne tiden angikk altså hvorvidt EU-Russland samarbeidet ville beholde sin kommersielle natur over tid, samt om det ville være holdbart i lengden.

6.2 Nord Stream 2 - debatten i dag

Spoler man fram til 2022 er det energipolitiske trusselbildet i EU totalt endret. Helt siden Russlands invasjonen av Ukraina i starten av 2022, har sikkerhet vært en hovedprioritering innenfor unionens energipolitikk (Ciucci, 2023, s. 7). EUs forsøk på å opprettholde et liberalt energimarked var avhengig av russisk gass for å kunne forsyne sine innbyggere med rimelig energi (Sitter, 2022). Denne planen ble fort snudd på hodet etter den 24. februar 2022.

« -Russian invasion of Ukraine has put Europe's reliance on Russian natural gas in the political spotlight» (Ahlander, 2023). Dette argumentet støttes opp av akademikerne Zhiznin og Timokhov. Deres artikkel *Economic and geopolitical aspects of the Nord Stream 2 gas pipeline* (2019) understreker hvordan politikken har overgått det økonomiske aspektet i dagens energimarked (s. 25-26). Geopolitikk blir trukket frem som en viktig faktor når etterspørsel, tilbud, pris og ikke minst infrastruktur av prosjekter som NS-2, reguleres. Etter Russland innvandrete Ukraina den 24. februar 2022, ble både etterspørsel, tilbud og pris satt til side av EU. Det å vise solidaritet til Ukraina og motstand til russisk krigføring måtte prioriteres overfor EUs egen energisikkerhet (Ciucci, 2023, s. 7).

Geopolitikk og energisikkerhet er to sentrale faktorer i debattens samarbeids-argument på den ene siden, og konflikt-argument på den andre siden. En annen faktor som kan påvirke motpolene i debatten er geografi (Graaf, Haesebrouck & Jong, 2022, s. 337-341). Visegrad 4 landene (V4) i Øst-Europa har stort sett stått samlet i NS-2 debatten.

Visegrad 4 er en samlebetegnelse på fire av EUs medlemsstater i øst: Polen, Tsjekkia, Ungarn og Slovakia (Mikulska, 2020, s. 407-408). V4 landenes geografiske plassering i nærhet av Russlands landegrenser, påvirker deres geopolitiske situasjon. Dette understreker en øst- og vest-divisjonen i debatten. Disse landene deler ikke bare geografiske landegrenser, men også svært like historiske, kulturelle og geopolitiske erfaringer. Øst-europeiske land importerer langt mindre gass fra Russland (Ibid.). Her trer nok en gang russisk utenrikspolitisk strategi frem. Russlands hovedfokus på Vest-europeiske land som konsumenter, gir de tilgang til energimarkedet fra mer økonomisk stabile EU-land. Ikke-samarbeidet med Øst-europeiske land kan derfor være politisk motivert, og bunne i en geopolitisk strategi (ibid.). Sistnevnte strategi er en måte å benytte seg av energi som et geopolitisk pressmiddel (Cesnakas, 2010, s. 45-49).

Russland har tilnærmet seg innflytelse gjennom NS-2 prosjektet (Banciu, 2016, s. 85-87). Den myke maktutøvelsen gjennom NS-2 samarbeidet, har utviklet seg til bruk av hard makt fra både russisk og europeisk side. Bruken av hard makt tredde frem, i takt med samarbeidet utvikling til en intens interessekonflikt mellom EU og Russland. Der myk makt har en indirekte natur, er hard makt svært direkte (Nye & Welch, 2014, s. 51-53). Både Russlands invasjon av Ukraina, samt EUs motsvar gjennom sanksjoner, er eksempler på hard maktutøvelse (Ciucci, 2023, s. 7). I søkelyset på konflikten i dagens debatt har geopolitiske virkemidler blitt tatt i bruk. Dette trer frem hos begge parter. Slik kan maktaspektet ved energirelasjonen illustreres (Kustova, 2015, s. 288-292). Når EU i 2022 snur NS-2 prosjektet på hodet og disponerer en plan for total utfasing av import av russisk gass, feiler Russlands myke maktutøvelse ytterligere (Ciucci, 2023, s. 6-7). Russlands kredibilitet svekkes i det internasjonale bildet, da den gjensidige avhengigheten fases ut, gjennom EUs oppdaterte energipolitikk.

6.2.1 EUs femte energipakke

EUs femte energipakke, 'Fit for 55', ble lansert 14 juli 2021 (Ciucci, 2023, s. 3-4). Den oppdaterte energipakken skulle hovedsakelig sløyfe sammen EUs energi- og klimapolitikk. Etter Russlands invasjon av Ukraina det påfølgende året har utfasingen av russisk gass vært svært omdiskutert i pakkens energiaspekt. Da Russland stoppet sin gasseksport til EU, måtte det indre energimarkedet tenke nytt (Ibid.). Denne omveltningen er et eksempel på politiseringen av NS-2 prosjektet.

EUs oppdaterte energipolitikk gjenspeiler seg i unionens befolkning. EUs samarbeid med Russland gjennom NS-2 prosjektet har vist seg å også påvirker europeeres tillit til unionen. I følge tall fra en Eurobarometer-undersøkelse, gjennomført i september 2022, mener hele 85% av innbyggerne i EU at unionen burde arbeide for å bli mindre

avhengige av Russland (European Parliament, 2022). De stadig økende prisene på strøm og energi må naturligvis også bli tatt til betraktning når en ser disse tallene. Hele 86% meddelte at de økte strøm og gass utgiftene har påvirket deres private økonomi (Ibid.). Disse målingene bunner i sikkerhetsmessige, politiske og økonomiske faktorer. På denne måten gjenspeiler den kontroversielle NS-2 debatten seg både i media og academia, samt innad i EUs befolkning.

Det kontroversielle aspektet ved NS-2 prosjektet i nyere tid gjenspeiler seg også i gassrørledningens geografiske plassering. Ukraina har vært et transittland for transport av russisk gass (Eser, Chokani, & Abhari, R, 2019, s. 822). Gassrørledningen beveger seg unna Ukrainas økonomiske sone, og store inntekter går tapt for Ukraina. På bakgrunn av både Russlands invasjon av Krimhalvøya i 2014, samt den pågående angrepskrigen i Ukraina (Ibid.), bør en stille spørsmål ved plasseringen av NS-2. Sett opp mot EUs bruk av geopolitiske virkemidler gjennom sanksjoner mot Russland i begge disse tilfellene, burde Ukraina tas til betraktning i debattens geopolitiske natur (Kustova, 2015, s. 291-292). Russland akkumulerer kapital til krigføring i Ukraina, gjennom blant annet eksport av naturressurser. Om NS-2 hadde fått klarsignal for å sende russisk gass inn til EU, hadde transittlandene i Europa, samt resten av EU, vært med på å finansiere Russlands pågående invasjon i Ukraina. Dette har ført til bruken av geopolitiske virkemidler gjennom sanksjoner og sabotasje (Ciucci, 2023, s. 6-7).

Gjensidig avhengighet innenfor energisektoren er en hårfin balansegang mellom konkurranse og samarbeid (Ma, et. al., 2019, s. 393). Oppstår det uenigheter i denne balansegangen, vil konflikt kunne bryte løs. EU og Russlands geopolitiske rivalisering gjennom NS-2 samarbeidet har satt EUs energisikkerhet på prøve. Utviklingen fra det kommersielle NS-2 samarbeidet i 2011, til en rivaliserende politisk strid i nyere tid, kan forklares gjennom en kjede av geopolitiske virkemidler. Dagens debatt bærer preg av Russlands pågående angrepskrig i Ukraina. Denne krigen er det første steget i denne illustrasjonen. Steg to fremtrer gjennom EUs motsvar på Russlands handlinger. Dette gjør EU gjennom politiske og økonomiske sanksjoner (Ciucci, 2023, s. 6-7). I steg tre gir Russland sitt motsvar på EUs sanksjoner. Russland svarer på sanksjonene med eksportstopp av gass, kombinert med de antatte sabotasjeangrepene på NS-1 og -2, høsten 2022. Denne handlingskjeden illustrerer risikoen ved internasjonalt samarbeid, som har tredd frem gjennom NS-2 prosjektets forløp (Ibid.).

7. Empirisk analyse av funn

Komplekse relasjoner er vanskelige å identifisere. Dette kapitlet ønsker derfor å konkretisere funnene i NS-2 prosjektets utvikling. Analysen vil starte med å se nærmere på NS-2 prosjektets aspekter av samarbeid og konflikt. Dette gjøres ved å se nærmere på utviklingen av det gjensidige avhengige forholdet mellom EU og Russland, i lys av NS-2 prosjektets forløp. Videre vil neste del ta for seg hvordan det geopolitiske aspektet i EU-Russland samarbeidet har utviklet seg i det samme forløpet. Deretter vil utviklingen innenfor EUs energisikkerhet bli analysert, før analysens siste del vil gi et kortfattet innblikk i videre utvikling.

7.1 Samarbeid og konflikt

NS-2 debatten har vært preget av samarbeids- og konflikt mønstre siden prosjektets oppstart i 2011, frem til de antatte sabotasjeangrepene på NS-1 og -2 høsten 2022. Ukraina krisen i 2014 ble i sin til sett på som den ultimate krisen innenfor EU-Russlands energisamarbeid. Dette toppet seg igjen den 24. februar 2022 (Kustova, 2015, s. 291). Ved å analysere NS-2 prosjektets utvikling, har logikker av samarbeid og konflikt i energisamarbeidets natur tredd frem. Den gjensidige avhengige relasjonen mellom EU og Russland er en viktig faktor i aktørenes samarbeid og konflikt. Disse elementene beskrives som logikker nettopp fordi de forklarer en logisk overgang fra mellomstatlig samarbeid til konflikt (Nye & Welch, 2014, s. 7-40). I neoklassisk realisme betraktes staten som hovedaktør, og makt som det ultimate målet (Morgenthau, 2006, s. 4-6). Internasjonalt samarbeid er tross alt sjeldent kun solidarisk. Om det er snakk om å ivareta et godt rykte og gode relasjoner, eller direkte økonomiske fordeler - samarbeid gjennomføres sjeldent uten en gode i sikte.

NS-2 debatten i tiden rundt prosjektets oppstart tilbake i 2011, var fra EUs side preget av et ønske om å finne en langsiktig måte å opprettholde unionens energisikkerhet på. EU-Russland samarbeidet har likevel vært kontroversiell fra start. Da denne oppgaven argumenterer for at NS-2 prosjektet har blitt politisert over tid, i takt med den økte geopolitiske spenningen mellom EU og Russland, betyr ikke dette at prosjektet ikke var omdiskutert rundt dets oppstart. Samarbeidsargumentasjonen i 2011 var naturligvis også politisk. En debatt er politisk av natur. Uten å vurdere flere aspekter ved en sak, er det vanskelig å finne frem til en konklusjon. Dette tredde blant annet frem i startfasen av NS-2 prosjektet. Angela Merkel satt sine forbehold overfor EU-Russland samarbeid til side, til fordel for en gunstig økonomisk avtale for Tyskland (Meiser, 2013, s. 35-36).

NS-2 prosjektet har bidratt til å danne en dikotomisk debatt rundt EU og Russlands energisamarbeid (Siddi, 2020, s. 544-546). På den ene siden argumenteres det for at prosjektet er et kommersielt samarbeid som kan fremme fredsbevarende dynamikker. Denne siden av debatten bærer preg av myk mak (Nye & Welch, 2014, s. 51-53). En god dialog mellom EU og Russland kan være fordelaktig for resten av den internasjonale politiske arena. Hva aktørenes motiver bak inngåelsen av NS-2 prosjektet er, fremtrer sekundært på denne siden av debatten. Uavhengig av motiv vil EU kunne fylle sine energilager, og Russland akkumulere kapital på sine naturressurser. På den andre siden har samarbeidet i dag utviklet seg til et spill av geopolitiske virkemidler. NS-2 prosjektet har blitt mer kontroversielt, og konflikten rundt NS-2 har ført til hard maktutøvelse fra begge parter. Slik fremtrer motsetningene i NS-2 debatten.

Konfliktens siden av debatten truer EUs energitilgang. Funn fra fremstillingen av NS-2 debatten fra 2022 viser til elementer som truer EUs gasstilgang fra russisk hold. Gjennom neoklassisk realisme har naturressursers rolle i utenrikspolitikken forklart hvordan gass kan benyttes for å tilnærme seg makt (Cesnakas, 2010, s 31-32). På den ene siden valgte EU å stanse prosjektet etter Russlands invasjon av Ukraina i starten av 2022. Russland slo hardt ned på dette, og EUs energisikkerhet svekkes ytterligere med de antatte sabotasjeangrepene på NS-2 høsten 2022. At nettopp Russland står skyldig bak sabotasjeangrepene er ikke usannsynlig i følge den neoklassiske realismens syn på energiressurser og makt (Ibid.). Gjensidig avhengighet illustrerer på denne måten hvordan både importør og eksportør har benyttet seg av NS-2 prosjektet for å fremme sin egen politikk. Slik kan energiressurser benyttes som geopolitiske virkemidler.

7.2 Geopolitisk rivalisering

Økt geopolitisk spenning i Eurasia er et resultat av utviklingen fra EU-Russisk samarbeid gjennom NS-2, til EU-Russisk konflikt (Bremmer & Kupchan, 2023, s. 4-16: Vihma & Wigell, 2016, s. 619). For de fleste land er strømnnett særlig utsatt. Sabotasje av strømnnett er et effektivt og svært ødeleggende geopolitisk virkemiddel (Luft & Korin, 2009, s. 4). Dette virkemiddelet gir gode muligheter for å tilnærme seg bred mediedekning og ødeleggelse. Begge disse elementene fant sted ved sabotasjeangrepene på NS-1 og -2 høsten 2022.

Oppgavens aktualitet trer også frem gjennom de antatte sabotasjehandlingene. Sabotasjehandling er et effektivt geopolitisk virkemiddel. Gasslekkasjen fra NS-2 sender et tydelig signal fra Russland til EU. Antagelsene rundt at det er Russland som står bak sabotasjehandlingene i Østersjøen, kan komme fra en tanke om at sabotasjen er et svar på EUs tidligere sanksjoner. Etter krigen i Ukraina brøt ut i februar det samme

året, har det å kutte bruken av russisk naturgass i EU, vært en av flere sanksjoner unionen har innført (Ciucci, 2023, s. 6-7). Dette har naturligvis påvirket russisk energistrategi. Situasjonen mellom EU og Russland viser hvordan internasjonal energipolitikk i dag bærer preg av geopolitikkens rolle i energiomgjøringen (Kirsten, 2020, s. 406-408). Geopolitikk fungerer altså som et drivende element i energipolitikken forløp på den internasjonale arena. Dette er en sentral del av både EU og Russlands utenrikspolitikk. En kan tenke seg at om Nord Stream 2 blir tatt i bruk, triumferer Russlands geopolitiske strategi.

« -we oppose the use of energy supply as a weapon and geopolitical lever» (Borrell, 2022, s. 10). Slik lyder ordene til visepresident i kommisjonen, Joseph Borrell. Utsagnet understreker EUs motstand overfor den geopolitiske spenningen som har utviklet seg rundt NS-2 prosjektet i nyere tid. Ved å sende sine gassforsyninger gjennom transitland i Øst-Europa, men ikke gjennom Ukraina, trer noe som kan ligne en geopolitisk strategi frem fra russisk side (Eser, Chokani, & Abhari, R, 2019, s. 822). Naturligvis er også poenget med internasjonal handel å tilnærme seg økonomiske fortjenester. Problematikken fremstår når flere og flere steg ved denne prosessen fremtrer som taktiske og egosentriske.

Medlemsstatene innad i EU har ulike konseptualiseringer av Russland som samarbeidspartner (Siddi, 2020, s. 545). Disse konseptene er dannet på grunnlag av historiske, geografiske og kulturelle faktorer. Alle disse elementene er varige faktorer som ikke kan endres - hvert fall ikke drastisk, eller i nærmeste fremtid. Der NS-2 prosjektet fremstod som økonomisk fordelaktig for Tyskland i vest, har det for V4 landene i øst vært en intens og utrygg situasjon (Mikulska, 2020, s. 407-408). Dette understreker hvor utfordrende multilaterale samarbeid kan være. Det tar tid når mange land skal finne felles svar på utfordrende spørsmål. Noen ganger rekker ikke alle medlemsstatene å nå Brussel før en avgjørelse er fattet i EU. Derfor er det sentralt å belyse utvikling av EUs energisikkerhet etter NS-2 prosjektets oppstart.

7.3 EUs energisikkerhet

Samarbeidet med en ustabil handelspartner har satt EUs energisikkerhet i fare (Ahlander, 2023). NS-2 prosjektets geopolitiske komplikasjoner har utfordret energisikkerheten innad i EU. For at EUs energisikkerhet skal opprettholdes, må det fremtre en balansegang mellom forespørsel, forbruk og forsyninger. Formålet med NS-2 prosjektet var naturligvis å sørge for at disse tre faktorene fortsetter å korrelere. Om denne balansegangen ikke opprettholdes, vil en energiknapphet oppstå. For å ta et nærmere

blikk på NS-2 prosjektets innvirkning, vil utviklingen innenfor EUs energipolitikk og energisikkerhet belyses.

NS-2 prosjektet går ikke i trad med EUs markedsorienterte energipolitikk (Åslund, 2021, s. 3). Det russiske selskapet Gazprom er ikke kun produsent og leverandør av de russiske gassforsyningene til EU – selskapet eier den største andelen av gassrørledningen NS-2 (Nord Stream, 2023). Gazprom har hatt allierte i Vest-Europa. Det har tidligere blitt nevnt at Tyskland har vært en særlig viktig alliert for Russland, i NS-2 prosjektets forløp. Tyskland har fremstått som en tidvis kontroversiell aktør i dette samarbeidet, men etter Russland gikk til krig i Ukraina har også Tyskland vendt ryggen til den Gazprom. EUs markedsliberalisering innenfor energimarkedet står på spill.

Samarbeidet gjennom NS-2 prosjektet opprettholder en gjensidig avhengighet mellom EU og Russland (Nye & Welch, 2014, s. 267). Det gjensidige avhengige forholdet i europeisk og russisk energipolitikk, kan forklares gjennom gasseksport i seg selv. Historisk sett har eksport og import av naturgass hovedsakelig foregått gjennom gassrørledninger, som eksempelvis NS-2. Denne gjensidige tilgangen skaper automatisk en gjensidig relasjon mellom de to partene (Ibid.). Nord Stream 2 sin infrastruktur opprettholder altså de to partenes avhengighet overfor hverandre. Denne infrastrukturen er også en sentral del av forsyningssikkerheten til både EU og Russland. Russland mistet en stor inntekt da NS-2 prosjektet ble stanset. EU mistet derimot en stabil energisikkerhet for sine innbyggere.

Tall fra eurobarometer har vist at EU-Russland konflikten gjenspeiler seg i EUs befolkning (European Parliament, 2022). Prosjektet som skulle sikre energisikkerhet for EUs innbyggere i lag tid fremover, endte opp med å gjøre det motsatte. 2022 bar preg av en kald vinter, som et resultat av skyhøye energipriser (Ibid.). Å opprettholde en stabil energisikkerhet er en av de største truslene EU står overfor i det 21 århundre (Luft & Korin, 2009, s. 5). Energisikkerhet er et komplekst problem som ikke kun innebærer energiresurser. Opprettholdelsen av EUs energisikkerhet bærer preg av alle elementene som har kommet til lys i NS-2 prosjektets utvikling. NS-2 prosjektets utvikling er i høy grad sentrert rundt politiseringen av prosjektet. Ved å sammenligne NS-2 debatten i 2011 med dagens debatt, fremtrer en alvorlig utvikling. Det kommersielle samarbeide utviklet seg til en alvorstung geopolitisk konflikt. Resultatet av EUs svekkede energisikkerhet er faren for energiknapphet, noe som gjenspeiler seg i prisøkningen på gass i 2022 (European Parliament, 2022).

Energi effektiviteten i EU utfordres av interessene til energiprodusenten Gazprom og forbrukere i EU-land (Kustova, 2015, s. 291). Interessekonflikten mellom EU og Russland, samt innad i EU, skyldes også de ulike geopolitiske situasjonene Øst- og Vest-europeisk medlemsstater befinner seg i. Geopolitiske faktorer som historie og geografisk plassering spiller en sentral rolle i dette skillet. Etterspørselen av gass i EU er av stort omfang, men noe som kan senke denne etterspørselen i tiden fremover er unionens store satsning på en grønnere energipolitikk (Åslund, 2021, s. 2).

7.4 Videre utvikling

« -Russia's unprovoked and unjustified military aggression against Ukraine, has massively disrupted the world's energy system» (European Commission, 2022). Slik lyder den første setningen i EUs nye energistrategi. REPowerEU ble ferdigstilt den 18. mai 2022, og består av to sentrale mål; fase ut bruken av russisk gass i EU til et nullpunkt innen 2027, samt sette fortgang i en grønn og ren energitransformasjon. Videre begrunner planen utfasingen av russisk gass som et viktig geopolitisk virkemiddel. Russlands økonomiske fortjenester i EUs energimarked bidrar til å finansiere deres pågående angrepskrig i Ukraina (Ibid.). Gjennom REPowerEU tar den Europeiske Union et tydelig standpunkt *mot* Russlands invasjon av Ukraina. Samtidig setter unionen fortgang i et grønt skifte hele jordkloden vil nyte gått av.

9. Konklusjon

Denne oppgaven har funnet at Nord Stream 2 prosjektet har vært kontroversielt fra start, men det har blitt betraktelig mer politisert over tid. Politiseringen av prosjektet har tredd frem gjennom EUs sanksjoner mot Russland, samt Russland antatte sabotasjeangrep høsten 2022 (Ciucci, 2023). Omfanget av politiseringen vises tydelig i skille mellom debatten i 2011, og debatten i dag. Tilbake i 2011 var NS-2 prosjektet EU og Russlands nye storsatsning innenfor energi. I dag er prosjektet stanset (Ibid.). På bakgrunn av dette argumentere denne oppgaven for at det er en direkte kobling mellom Nord Stream 2 prosjektets politisering, og hvorfor gassrørledningen ikke sender gass til EU i dag. Å stanse et internasjonalt prosjekt av et så stort omfang viser til at situasjonen mellom EU og Russland har blitt svært anstrengt.

Nord Stream 2 prosjektets formål var å opprettholde EUs energisikkerhet. Ved å analysere politiseringen av prosjektet, har det tredd frem at NS-2 har gjort det motsatte av dets formål. Gjennom politiseringen har heller EU-Russland samarbeidet skapt en geopolitisk rivalisering mellom de to aktørene. Denne oppgaven har funnet at NS-2 prosjektet har skapt hodebry for både EU og Russland, siden prosjektets oppstart. Samarbeidet defineres som kontroversielt fordi debattens natur har skapt kontroverser innad i EU, helt siden dets oppstart i 2011 (Stefanova, 2012, s. 52-56). Debattens argumentasjon og natur har likevel endret seg over tid. Det EU-Russiske NS-2 prosjektet startet som et kommersielt samarbeid. Dagens debatt har rettet langt større fokus mot prosjektets politiske aspekt.

NS-2 prosjektet har plassert EU i en vanskelig balansegang mellom taktikk, solidaritet og nødvendige samarbeid for overlevelse. EU har i dag et Russlandproblem, som har ført med seg komplikasjoner for unionens energisikkerhet. Da en ikke kan garantere at sabotasjeangrepene på NS-2 høsten 2022 er utført av russiske myndigheter, har denne oppgaven argumentert for at sannsynligheten for at dette stemmer, likevel bør tas på alvor. Russland fremtrer som en ustabil samarbeidspartner på den internasjonale arena. Unionens avhengighet til en ustabil maktaktør viser seg å true energisikkerheten i EU. Politiseringen av NS-2 prosjektet har satt EUs energipolitikk på dagsorden. Dette tredd frem da oppgaven tok for seg den tredje og femte oppdateringen på EUs energipakker (Ciucci, 2023). Energipakkene viser at liberaliseringen av EUs energimarked er blitt utfordret gjennom NS-2 prosjektets forløp. På bakgrunn av blant annet dette har EU rettet blikket mot en grønnere energipolitikk.

Et sekundært funn fremtrer gjennom korrelasjonen mellom politiseringen av NS-2 prosjektet over tid, og EUs oppdaterte klimapolitikk (European Commission, 2022). Gjennom NS-2 prosjektets forløp har grensene mellom EUs energi- og klimapolitikk sakte men sikkert blitt visket ut. Dette tredde frem da oppgaven tok for seg de mest oppdaterte energipakkene for NS-2 debatten i 2011 og 2022 (Ciucci, 2023). Man ser i dag at NS-2 prosjektet er politisk opphetet, men gjennom prosjektets politisering kan NS-2 samtidig ha satt ned bremsen på jordas opphetning. Denne oppgaven har funnet en tydelig sammenheng mellom NS-2 prosjektets stagnasjon, og den grønne energiplanen REPowerEU (European Commission, 2022). Om den geopolitiske spenningen mellom EU og Russland holdes i sjakk, kan politiseringen av NS-2 ha satt fortgang i et grønnere EU. Dette er et interessant tema for videre forskning. Unisont med oppgavens teoretiske rammeverk understreker NS-2 prosjektet hvordan naturressurser fortsetter å befinne seg i sentrum av både internasjonal handel og EUs politiske agenda.

10. Bibliografi

- Ahlander, J. (2023, 6. april). State actor involvement in Nord Stream pipeline attacks is 'main scenario', says Swedish investigator. *Reuters*.
<https://www.reuters.com/world/europe/swedish-prosecutor-says-still-unclear-who-behind-nord-stream-sabotage-2023-04-06/>
- Banciu, R. I. (2016). NORD STREAM 2 and its soft power - an unfolding playground for european union. *Romanian Journal of European Affairs*, 16(2), 83-91.
<https://www.proquest.com/scholarly-journals/nord-stream-2-soft-power-unfolding-playground/docview/1795493477/se-2>
- Bremmer, I. & Kupchan, C. (2023). *Top Risks 2023*. (Top Risks report – 2023). Eurasia group.
https://www.eurasiagroup.net/files/upload/EurasiaGroup_TopRisks2023.pdf
- Cesnakas, G. (2010). Energy Resources in Foreign Policy: A Theoretical Approach. *Baltic Journal of Law & Politics*, 3(1), 30–52. <https://doi.org/10.2478/v10076-010-0003-y>
- Ciucci. (2023). Fact Sheets on the European Union – 2023: Internal Energy Market. *European Parliament*.
https://www.europarl.europa.eu/erpl-app-public/factsheets/pdf/en/FTU_2.1.9.pdf
- Cosson-Eide, H., Dervol, B., Olsson, S. V., Rom. S. S. & Undheim. I. (2022, 7. oktober). *NRK*.
<https://www.nrk.no/spesial/gasslekasje-nord-stream-1.16120306>
- Costa, O. (2019). The politicization of EU external relations. *Journal of European Public Policy*, 26(5), 790-802, [10.1080/13501763.2018.1478878](https://doi.org/10.1080/13501763.2018.1478878)
- Eser, P., Chokani, N., & Abhari, R. (2019). Impact of Nord Stream 2 and LNG on gas trade and security of supply in the European gas network of 2030. *Applied Energy*, 238, 816–830.
<https://doi.org/10.1016/j.apenergy.2019.01.068>
- European Commission. (2022). *Communication From The Commission To The European Parliament, The European Council, The Council, The European Economic And Social Committee And The Committee Of the Regions: REPowerEU Plan (SWD(2022) 230 final)*.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52022DC0230&from=EN>
- European Parliament. (2022). *Public opinion on the war in Ukraine*.
<https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/files/be-heard/eurobarometer/2022/public-opinion-on-the-war-in-ukraine/en-public-opinion-on-the-war-in-ukraine-20220909.pdf>
- Feklyunina, V. (2016). Soft power and identity: Russia, Ukraine and the 'Russian world(s)' *European Journal of International Relations*, 22(4), 773–796.
<https://doi.org/10.1177/1354066115601200>
- Fischer, S. (2016). Nord Stream 2: Trust in Europe. Policy Perspectives, ETH Zurich Research Collection, 4(4). <https://doi.org/10.3929/ethz-a-010682973>
- International Energy Agency. (2023, 14. april). Energy Security: Ensuring the uninterrupted availability of energy sources at a affordable price. *IEA*.
<https://www.iea.org/about/energy-security>
- Jong, D M., & Graaf, T. V. D G. (2021) Lost in Regulation: Nord Stream 2 and the Limits of the European Commission's Geo-Economic Power. *Journal of European Integration*, 43(4), 495-510 [10.1080/07036337.2020.1800680](https://doi.org/10.1080/07036337.2020.1800680)

- Kissinger, H. (2015). *World Order. Conclusion: World Order in Our Time* (s. 361-374). Penguin.
- Kustova, I. (2015). EU-Russia Energy Relations, EU Energy Integration, and Energy Security: The State of the Art and a Roadmap for Future Research. *Journal of Contemporary European Research*, 11(3), 288–295. <https://doi.org/10.30950/jcer.v11i3.693>
- Luft, G., & Korin, A. (2009). Energy Security Challenges for the 21st Century: A Reference Handbook. *Energy Security: in the Eyes of the Beholder* (s. 1-18). Praeger.
- Bourne, A. (2015). European Identity: Conflict and Cooperation. Lynggaard, K., Manners, I., & Löfgren, K (RED.), *Research Methods in European Union Studies* (s. 55-71). Palgrave MacMillan.
- Ma, Z., Pei, X., Yi, Y., Liu, Y., & Zhang, X. (2019). The Impact of the Ukraine Crisis on the Planning of Russian-European Natural Gas Pipeline Projects. *Journal of Coastal Research*, 98(sp1), 392–401. <https://doi.org/10.2112/SI98-090.1>
- Meister, S. (2013). Germany's Russia policy under Angela Merkel: A balance sheet. *The Polish Quarterly of International Affairs.*, 22(2).
- Mikulska, A. (2020). Gazprom and Russian Natural Gas Policy in the First Two Decades of the 21st Century. *Orbis*, 64(3), 403-420. <https://doi.org/10.1016/j.orbis.2020.05.004>
- Mills, C. (2022). Geopolitical implications of Nord Stream 2. *House of Commons Library*. <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-9462/CBP-9462.pdf>
- Morgenthau, H. J. (2006 [1948]). *Politics among Nations: The Struggle for Power and Peace* (7th ed.; revised by Kenneth W. Thompson and W. David Clinton). Boston: McGraw- Hill. Ch. 1: "A Realist Theory of International Politics." Ch. 2: "The Science of International Politics.", s. 3-26, 179-208
- Nord Stream. (2023). *Our Shareholders*. <https://www.nord-stream.com/about-us/our-shareholders/>
- Nye, J. S., & Welch, D. A. (2014). *Understanding Global Conflict and Cooperation* (9th ed.). *Are there Enduring Logics of Conflict and Cooperation in World Politics?* (s. 7-42). Pearson Longman.
- Reuters Staff. (2022, 22. juli). TIMELINE-Nord Stream 2: Russia's push to boost gas supplies to Germany. *Reuters*. <https://www.reuters.com/article/nordstream-gas-usa-idAFL1N2OY0JY>
- Schmidt-Felzmann, A. (2020). Gazprom's Nord Stream 2 and diffuse authority in the EU: managing authority challenges regarding Russian gas supplies through the Baltic Sea. *Journal of European Integration*, 42(1), 129-145. [10.1080/07036337.2019.1708344](https://doi.org/10.1080/07036337.2019.1708344)
- Siddi, M. (2020). Theorising conflict and cooperation in EU-Russia energy relations: ideas, identities and material factors in the Nord Stream 2 debate, *East European Politics*, 36(4), 544-563. <https://doi.org/10.1080/21599165.2019.1700955>
- Siddi, M. (2022). The partnership that failed: EU-Russia relations and the war in Ukraine. *Journal of European Integration*, 44(6), 893–898. <https://doi.org/10.1080/07036337.2022.2109651>

- Sitter, N. (2022, 3. Oktober). Det energipolitiske trusselbildet i Europa er nå helt endret. *Aftenposten*.
<https://www.aftenposten.no/meninger/kronikk/i/3E4EWX/det-energipolitiske-trusselbildet-i-europa-er-naa-helt-endret>
- Vihma, A. & Wigell, M. (2016). Geopolitics versus geoeconomics: the case of Russia's geostrategy and its effects on the EU. *International Affairs. (Royal Institute of International Affairs 1944-)*, 92(3), 605–627. <http://www.jstor.org/stable/24757627>
- Zhiznin, S. Z & Timokhov, V. M. (2019). Economic and geopolitical aspects of the Nord stream 2 gas pipeline. *Baltic Region*. 11(3), 25-42.
- Åslund, A. (2021). What will the impact be if Nord Stream 2 is completed?. *Atlantic Council*.
<https://www.atlanticcouncil.org/wp-content/uploads/2021/04/What-will-the-impact-be-if-Nord-Stream-2-is-completed-4.27.pdf>

